

Konu: **Ruhsal İnsan**

Yazı: **50**

Anlamı Kaybeden İnsan

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Genelde "anlam" denince bir sözün veya bir davranışın anlatmak istediği **örtük içerik** kastedilir. Bu gizli içerik sadece sözlerle değil beden dili denen davranış ve duruş şekilleriyle veya mimiklerle de aktarılabilir. Bu yazıda üzerinde duracağım 'anlam' **toplumsal** anlamdır.

Toplumsal anlam, bir toplumun insan, doğa ve evren kavramlarından ne anladığı ve onlara nasıl baktığı ile ilgilidir. Kadim dönemde, örneğin kadim Yunan kültüründe, tanrılar insan kılığında idiler ve insani zaafalara, hırslara veya sevgilere sahiptiler. Onların heykelleri yapılıyordu ve heykeller hem fizik bir görüntü hem de metafizik bir anlam içeriyorlardı. Her bir tanrının belli bir görevi vardı ve heykele bakan insan onun içerdiği anlamı da biliyordu. Bu heykeller kişisel olmayan toplumsal bir anlama sahiptiler. Altta üç adet kadim Yunan tanrı/tanrıça heykeli görülüyor.

Afrodit

Hera

Hermes

Evrene gelince, kadim dönemde dünya merkezli bir evren inancı vardı ve dünyanın tepsi gibi düz olduğu inancı yaygındı. Bu konuyu ayrıntılı olarak **46** sayılı **Aristo'nun Evreni** başlıklı yazımda işledim. Zaman geçtikçe **Batlamyus** (Ptoleme) evren modeli gözlemlere uyum sağlamaz oldu ve dünya merkezli evren modelinin yerini güneş merkezli evren modeli aldı. Fakat "evren" sadece güneş sisteminden ibaret değildir. Ayrıca yıldızlar, gök adaları ve

daha nice gök cismi evreni doldurmaktadır. Bunların oluşumu ve zaman içindeki değişimlerine de bir açıklık getirmek, evreni anlamlandırmak gerekiyordu. Evrenin nasıl ve neden oluştuğu konusu halen büyük tartışmalara yol açmaktadır. Şu anda bilim adamları arasında kabul gören model **Big Bang** (Büyük Patlama) modelidir. Bu modelin birçok sorunu vardır ve uzmanlar dahi bu modelin sorunlarını çözmekte güçlükler çekmektedirler. Büyük Patlama modelinde yanıt bekleyen soruların ne olduklarını merak ediyorsanız, Bilim başlığı altındaki **10** sayılı **Büyük Patlama** başlıklı yazıma bakınız. Büyük Patlama modelinin sorunlarına yanıt getiren evren modelimi **15** sayılı **Takyon Evren Modeli** başlığı altında biraz anlattım.

Güneş merkezli güneş sistemi modeli doğadaki mistik ve metafizik anlamın kaybolmasına neden oldu ve yerini maddesel, anlamsız bir evren anlayışına bıraktı. Böylece dünyamızın da ruhsuz, ölü bir taş parçası olduğu görüşü yerleşmeye başladı. Akla ve mantığa önem veren **Aydınlanma** döneminde ise anlamın insan tarafından üretildiği ve insanın dışındaki tüm canlı ve cansız varlıkların anlamsız oldukları inancı genel bir toplumsal kabul olarak yerleşti. Aydınlanma dönemimin en önemli filozoflarından olan **Immanuel Kant** (1724-1804):

"Doğa adını verdiğimiz görüngüler dünyasındaki düzen ve birlik, bizim ona verdiğimiz birliktir. Eğer onu oraya biz yani zihnimiz yerleştirmeseydi, onu asla orada bulamazdık." demiştir.
(**Kaynak:** Kant'ta Matematiğin Felsefi Temelleri)

Böylece, anlamın insan ürünü olduğu kabul edilmekle kalmamış, toplum genel bir anlamsızlık girdabına sürüklenerek maddenin tutsağı haline dönüşmüştür. Bu anlamsızlığı sadece bilimde ve felsefede değil, edebiyatta ve güzel sanatlarda da görüyoruz. Örneğin, Fransız yazar ve felsefeci **Jean Paul Sartre** (1905-1980) 1938 yapıtı **Bulantı** adlı kitabında **varoluşçu** felsefesini açıklar. Kitapta, Avrupa'da Faşizm ve Nazizm yükselirken dünyanın durumu ve var olanların anlamsızlığı ele alınır ve bu durumun insana bulantı duygusu verdiği anlatılır; çünkü nesnelere ne iseler o olarak orada öylece ve anlamsız bir şekilde dururlar. Bu varoluşçu felsefede insan yalnızdır ve sorumludur. Ancak, felsefenin özünde kötümserlikle iyimserlik el ele gider. Zira anlamsız dünyaya anlam vermesi gereken insanın sorumluluğunda bir ümit, bir özlem ve bir iyimserlik gizlidir.

Günümüzün güzel sanatlarında ve özellikle resim ile heykel sanatında genel bir anlamsızlık hâkim durumdadır. Anlam kaybına uğrayan ortalama halk insanı ne uzmanların dediklerini anlayabilmekte, ne de kendi ruhsallığını yaşayabilmektedir. Alttaki resimler modern resim sanatındaki anlam kaybına örnek olabilirler. Soldaki tablo **Joan Miro**'ya (1893-1983) sağdaki tablo ise **Pablo Picasso**'ya (1881-1973) aittir.

